

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

نشست پژوهشی:

دستاوردهای چهل سالگی انقلاب اسلامی در کشاورزی (محصولات زراعی)

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

- وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: علی قنبری شیرسوار

تهیه شده در « مدیریت پژوهش‌های خبری »

- ❖ بخش کشاورزی از مهم‌ترین و استراتژیک‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور است که امنیت غذایی جامعه به آن وابسته می‌باشد.
- ❖ خودکفایی در تولید محصولات اساسی زراعی همواره یکی از جهت‌گیری‌های اصلی توسعه بخش کشاورزی در راستای ارتقای امنیت غذایی است.
- ❖ محصولات زراعی به شش گروه غلات، سبزیجات، حبوبات، علوفه، جالیزی و محصولات صنعتی تقسیم بندی می‌گردد.
- ❖ در بخش تولیدات محصولات زراعی که شامل غلات (گندم، جو و برنج) و سبزیجات (سیب زمینی، پیاز و گوجه ...) و حبوبات (نخود، لوبیا و عدس و...) و علوفه (یونجه و شبدر) و جالیزی (خربزه، خیار و هندوانه و...) و ... قبل از انقلاب تقریباً ۱۹/۵ میلیون تن تولید و در سال ۱۳۹۶ تقریباً به ۸۲/۴ میلیون تن تولید و برداشت رسیده‌ایم
- ❖ اوایل انقلاب در کشور ۴ میلیون و ۸۴۴ هزار هکتار از سطح زیر کشت به گندم اختصاص داشته است. و تقریباً ۴ میلیون تن تولید داشتیم و بعد از چهار دهه از انقلاب و در سال ۹۶ سطح زیر کشت گندم ۵ میلیون و ۸۷۶ هزار هکتار و تولید ۱۲ میلیون و ۴۰۰ هزار تن رسید. تقریباً ۲۵ درصد سطح زیر کشت بالا رفته ولی تولید ۱۵۰ درصد رشد داشته است.

□ مقدمه و طرح مسئله

بخش کشاورزی از مهم‌ترین و استراتژیک‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور است که امنیت غذایی جامعه به آن وابسته می‌باشد. نگاهی به دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه کشاورزی با بررسی شرایط و اوضاع کشاورزی ایران در دهه منتهی به سال ۵۶ و مقایسه آن با چهار دهه پس از انقلاب گویای بسیاری از حقایق است. بدون شک دستیابی به عمق برکات انقلاب اسلامی در ایران زمانی قابل لمس است که مقایسه‌ای بین شرایط کشاورزی کشور، در قبل و بعد از انقلاب اسلامی در طول این چهار دهه داشته باشیم.

وزارت جهاد کشاورزی بر اساس آمارهای موجود، نشان داده که در گستره توسعه ملی روندی رو به رشد ایجاد نموده و در واقع با تهیه و تنظیم برنامه‌های بلندمدت، میان مدت، کوتاه مدت و همچنین اعمال سیاست‌های توسعه، امکان هدایت کشور را به سوی کشاورزی پایدار به عنوان یکی از بخش‌های مهم اقتصادی کشور فراهم نموده است.

خودکفایی در تولید محصولات اساسی زراعی همواره یکی از جهت گیری‌های اصلی توسعه بخش کشاورزی در راستای ارتقای امنیت غذایی است. تولید محصولات زراعی در سال‌های اخیر با وجود کاهش سطح زیرکشت بعضی محصولات دارای عملکردی با روند افزایشی بوده است به دلیل بروز خشکسالی‌های متمادی طی چند سال اخیر تولیدات زراعی دستخوش تغییرات زیادی شده است.

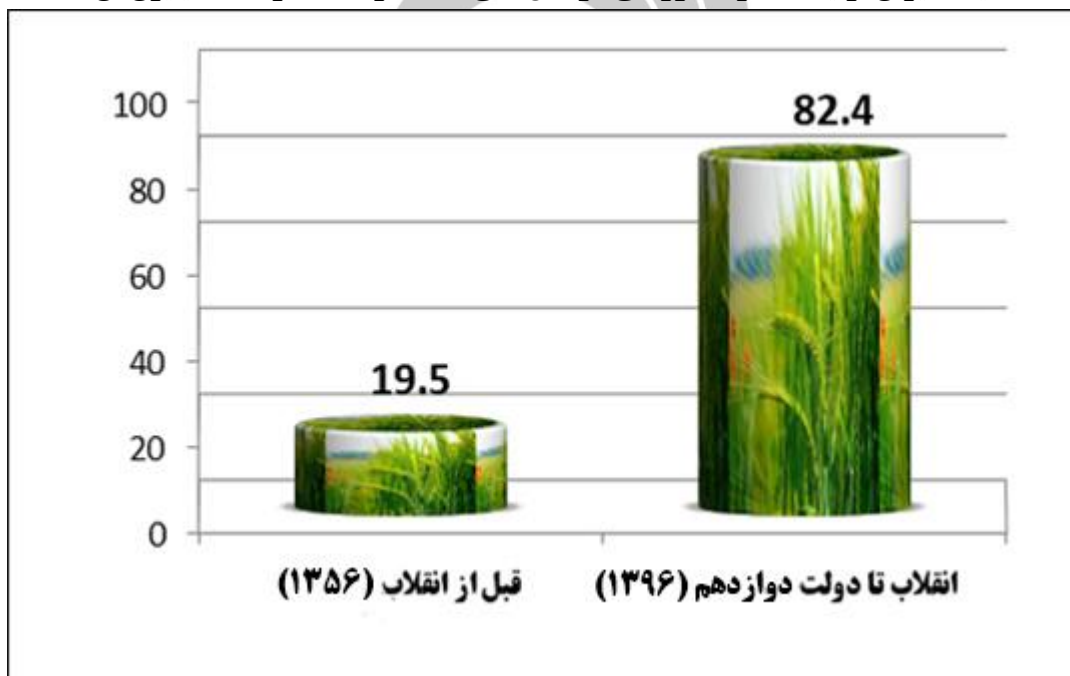
البته وزارت جهاد کشاورزی در زمینه افزایش تولید و راندمان محصولات اساسی کشاورزی طرح‌های مختلفی را به طور مستمر و گسترده اجرا نمود، از جمله طرح محوری گندم، برنج و همچنین طرح خودکفایی گندم در سال‌های اخیر از طرح‌های اساسی و قابل توجه در حوزه زراعت بوده که موفقیت‌های چشمگیری نیز به دنبال داشته است.

در همین راستا، گروه اقتصاد پژوهش خبری در ادامه سلسله نشست‌های کارشناسی خود به بررسی دستاوردهای چهل سالگی انقلاب اسلامی ایران در کشاورزی در مورخ ۹۷/۰۵/۱۰ با حضور آقای دکتر شاهرخ رمضان نژاد، رئیس مرکز روابط عمومی و اطلاع رسانی وزارت جهاد کشاورزی اختصاص داده است.

□ مقایسه شاخص‌های محصولات اساسی زراعی کشاورزی در فاصله سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶

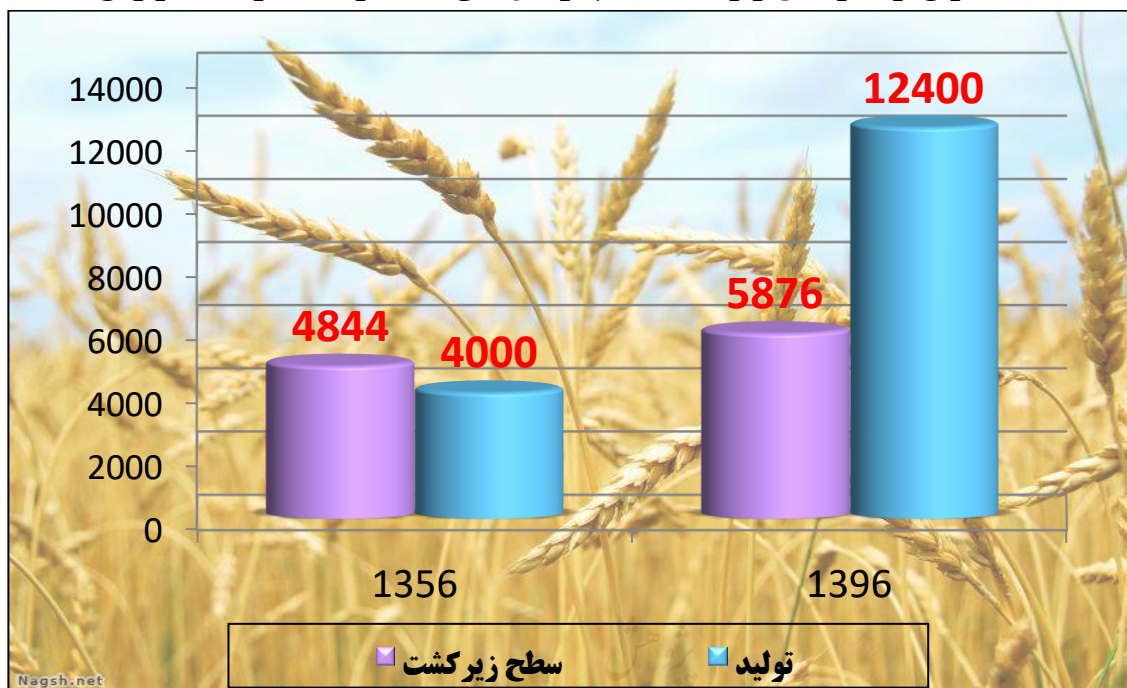
محصولات زراعی به شش گروه غلات، سبزیجات، حبوبات، علوفه، جالیزی و محصولات صنعتی تقسیم بندی می‌گردد. هر گروه با توجه به ویژگی‌ها و شرایط آب و هوایی مناطق در تولید یک یا چند نوع محصول در استان‌های مختلف دارای مزیت نسبی است.

مقایسه میزان تولید محصولات زراعی در سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: میلیون تن)

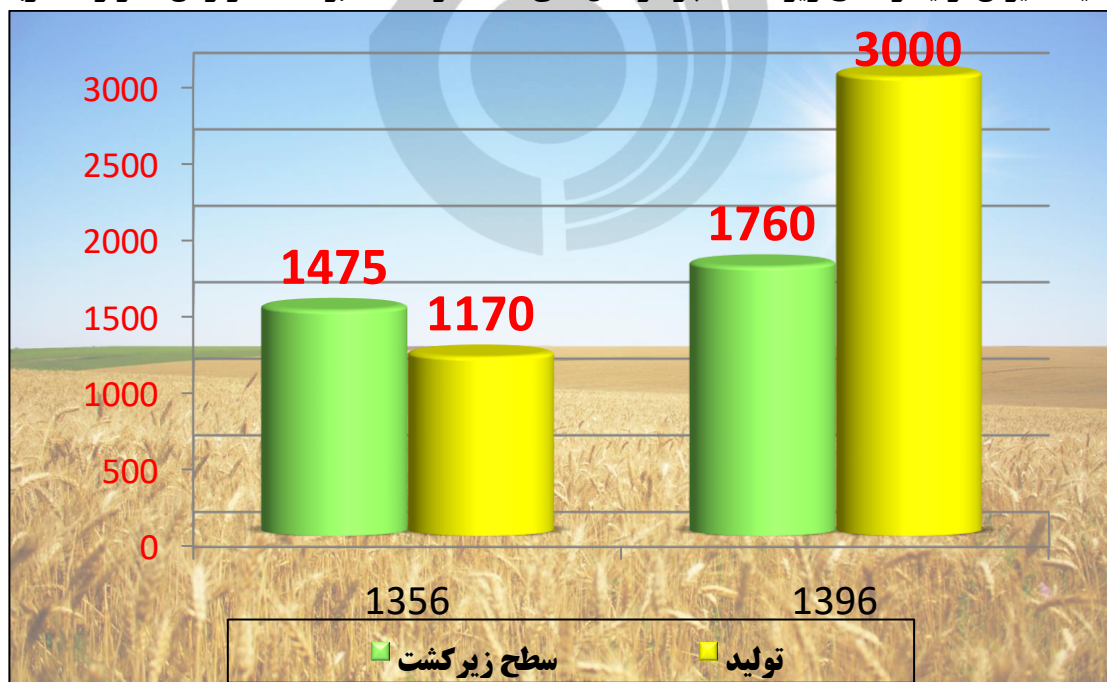
در بخش تولیدات محصولات زراعی که شامل غلات (گندم، جو و برنج) و سبزیجات (سیب زمینی، پیاز و گوجه ...) و حبوبات (نخود، لوبیا و عدس و...) و علوفه (یونجه و شبدر) و جالیزی (خربزه، خیار و هندوانه و...) قبل از انقلاب تقریباً ۱۹/۵ میلیون تن تولید و در سال ۱۳۹۶ تقریباً به ۸۲/۴ میلیون تن تولید و برداشت رسیده‌ایم.

مقایسه میزان تولید و سطح زیر کشت گندم در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: هزار تن)

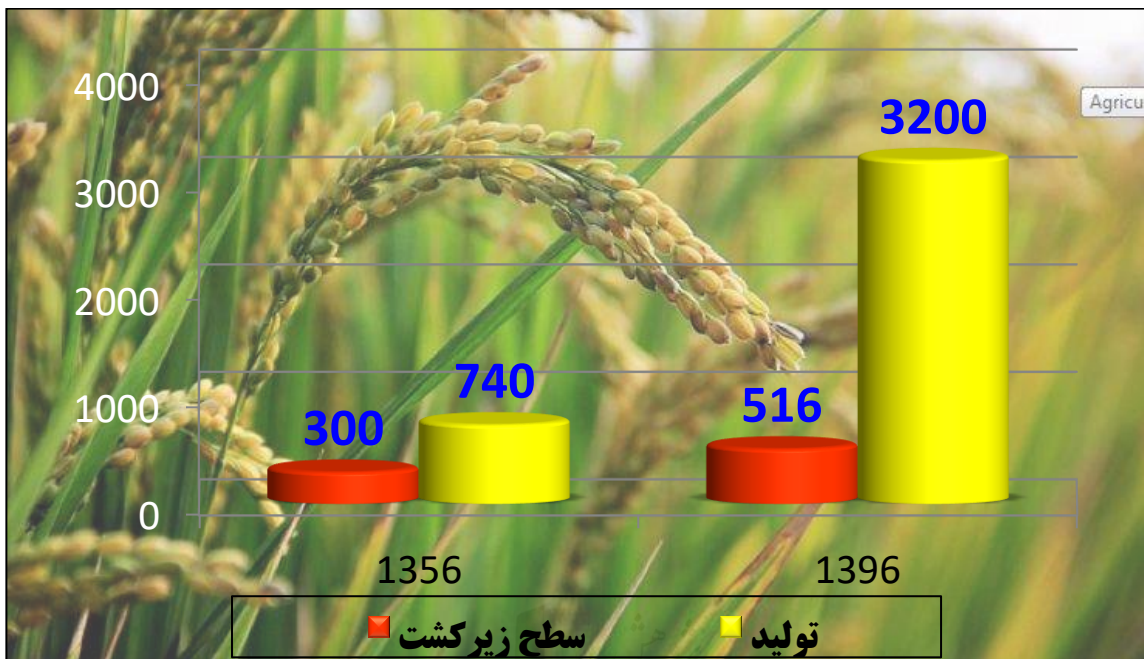
اوایل انقلاب در کشور ۴ میلیون و ۸۴۴ هزار هکتار از سطح زیر کشت به گندم اختصاص داشته است. و تقریباً ۴ میلیون تن تولید نیز شده است و بعد از چهار دهه از انقلاب و در سال ۹۶ سطح زیر کشت گندم ۵ میلیون و ۸۷۶ هزار هکتار و تولید ۱۲ میلیون و ۴۰۰ هزار تن رسید. تقریباً ۲۵ درصد سطح زیر کشت بالا رفته ولی تولید ۱۵۰ درصد رشد داشته است.

مقایسه میزان تولید و سطح زیر کشت جو در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: هزار تن / هزار هکتار)

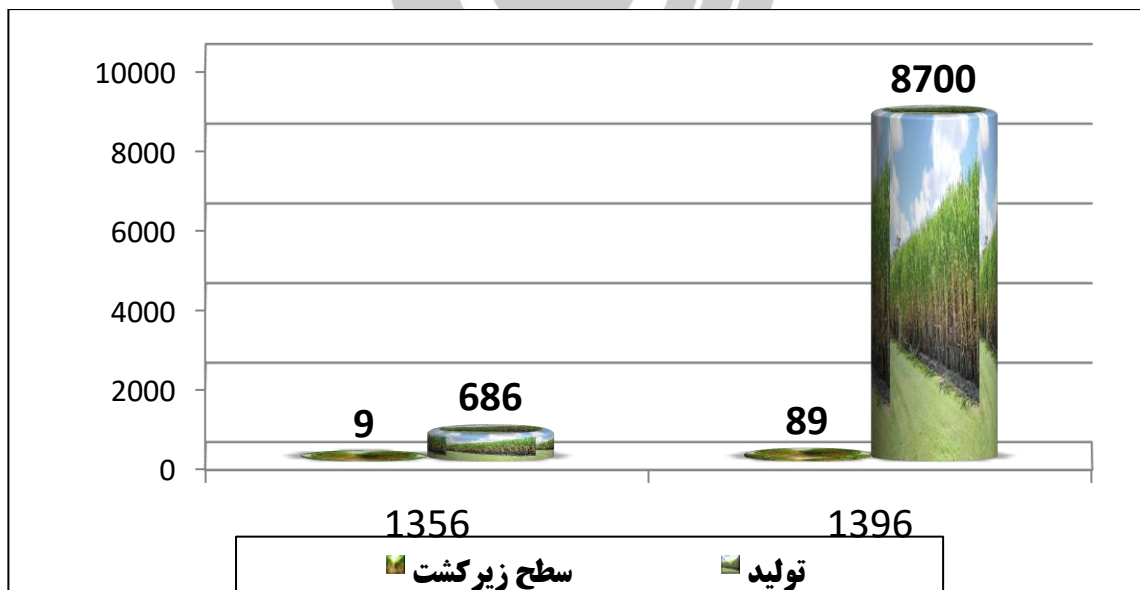
در سال ۱۳۵۶ سطح زیر کشت جو به میزان ۱ میلیون و ۴۷۵ هزار هکتار بوده که ۱ میلیون و ۱۷۰ هزار تن برداشت می کردیم و در سال ۱۳۹۶ سطح زیر کشت ۱ میلیون و ۷۶۰ هزار هکتار که به میزان ۳ میلیون تن برداشت کردیم.

مقایسه میزان تولید و سطح زیر کشت شلتوک در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: هزار تن / هزار هکتار)

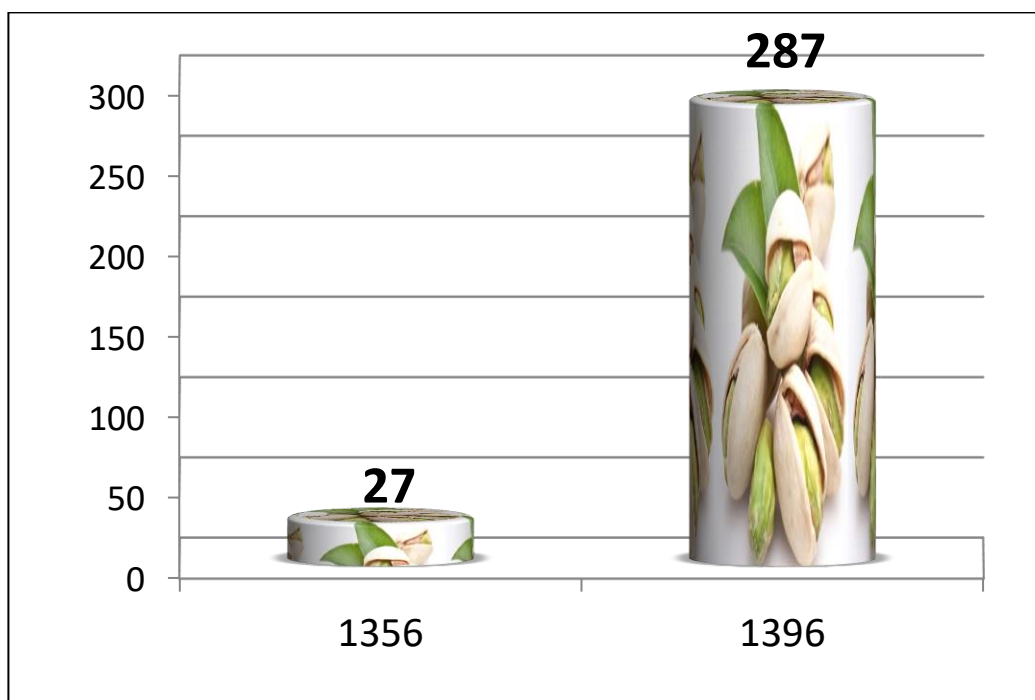
پس از گندم، برنج مهمترین محصول کشاورزی است و نقش بسیار مهمی در تغذیه مردم جهان و نیز کشور ایران دارد. چین و هند در مجموع با اختصاص سهم ۴۵ درصدی سطح زیر کشت و ۵۰ درصد تولید به خود، بیشترین شلتوک جهان را تولید می کنند. تولید شلتوک برنج کشور در سال ۵۶ با سطح زیر کشت ۳۰۰ هزار هکتار به میزان ۷۴۰ هزار تن تولید داشتیم و در سال ۹۶ با توجه به سطح ۵۱۶ هزار هکتار به میزان ۳ میلیون و ۲۰۰ هزار تن تولید دست پیدا کردیم. سطح زیر کشت تقریباً ۱/۷۲ برابر افزایش در صورتی که عملکرد تقریباً ۴/۳ برابر رشد داشته است.

مقایسه میزان تولید و سطح زیر کشت نیشکر در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: هزار تن / هزار هکتار)

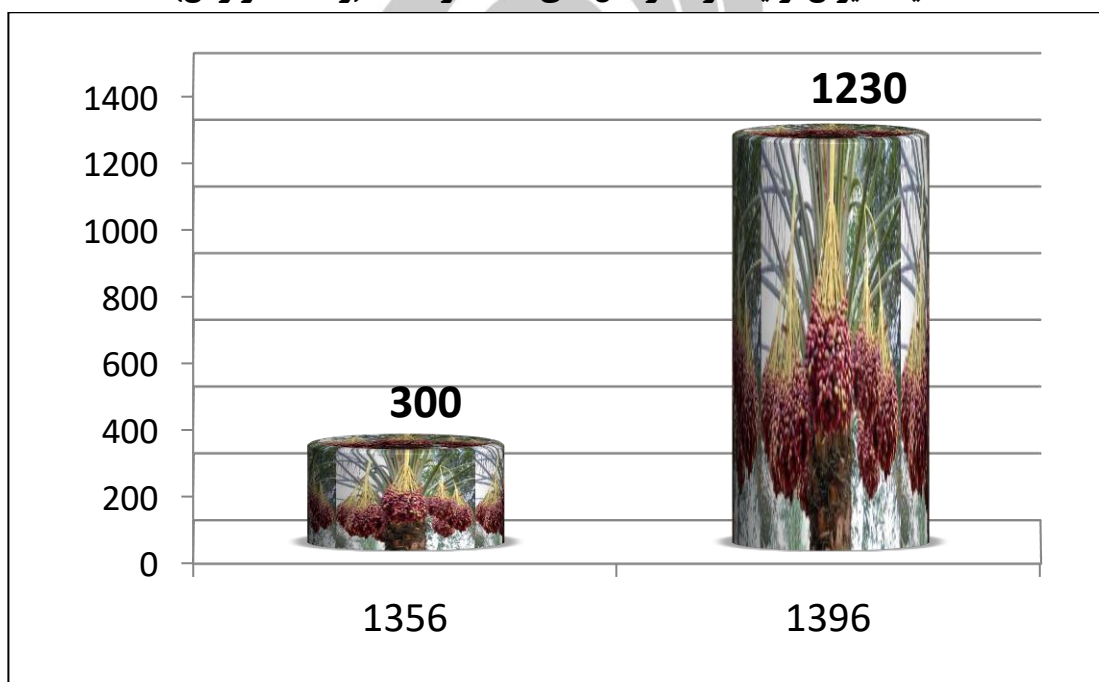
از سال ۵۶ تا ۹۶ سطح زیر کشت نیشکر در کشور از ۹ هزار هکتار به ۸۹ هزار هکتار که تقریباً ۱۰ برابر شده است و تولید از ۶۸۶ هزار تن به ۸ میلیون و ۷۰۰ هزار تن که تقریباً ۱۳ برابر رسیده است.

مقایسه میزان تولید پسته در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: هزار تن)

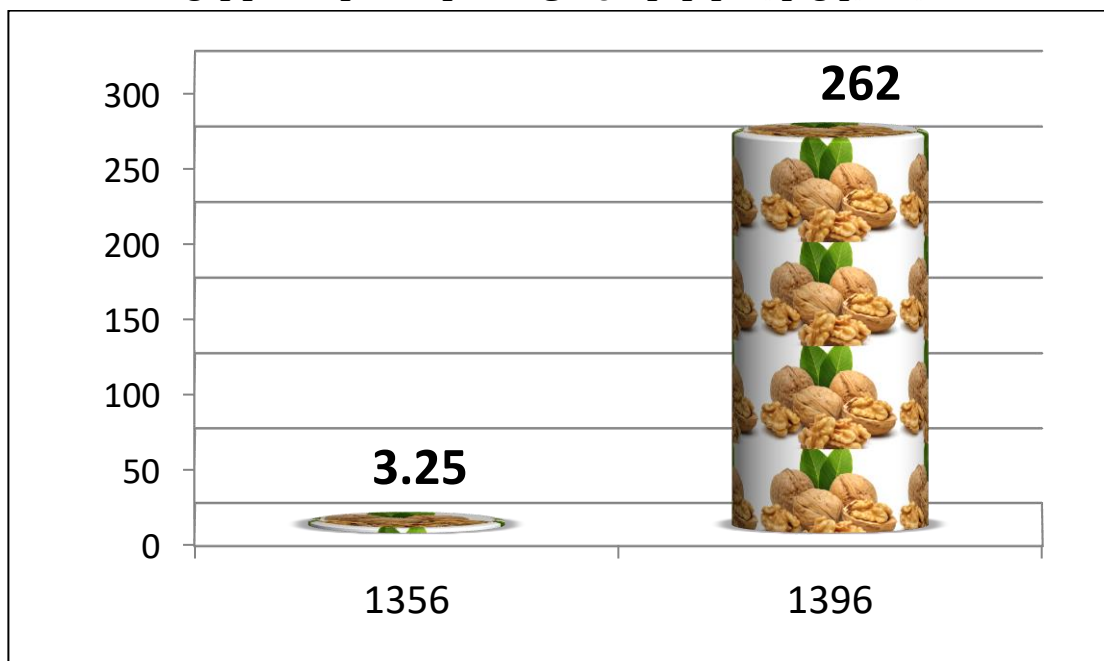
ایران رتبه اول تولید پسته در جهان را دارد و بعد از ایران کشور آمریکا هست. تولید پسته در ایران در سال ۵۶ به میزان ۲۷ هزار تن بوده که در سال ۹۶ به ۲۸۷ هزار تن رسیده، یعنی تولید تقریباً به ۱۱ برابر رسیده است.

مقایسه میزان تولید خرما در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: هزار تن)

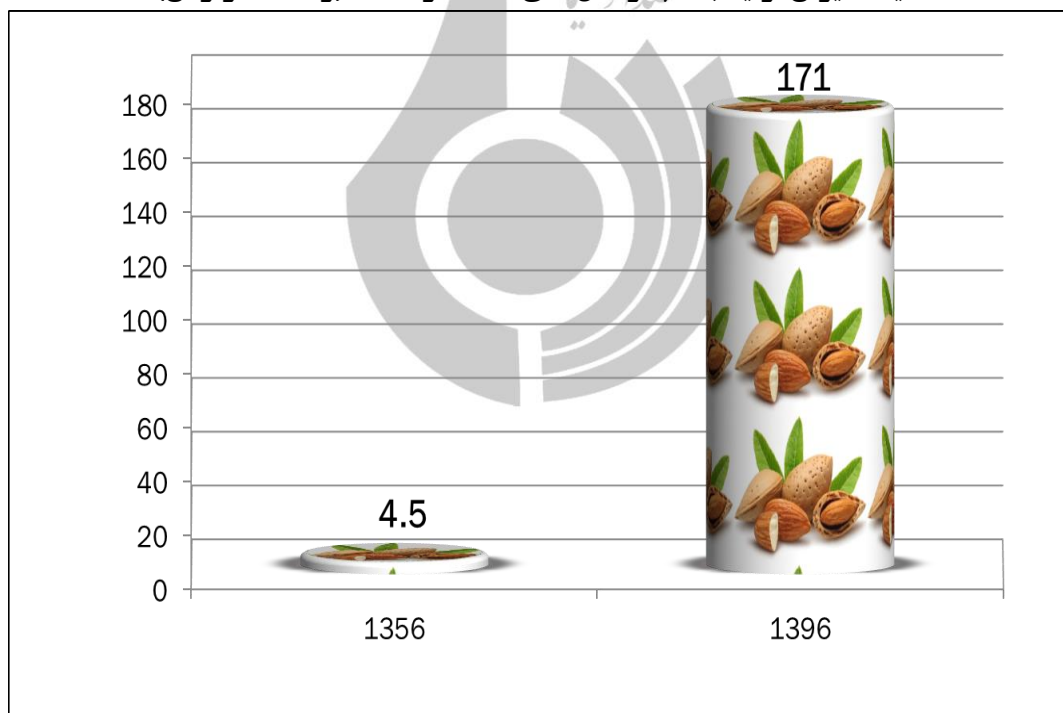
ایران دومین تولید کننده خرما در جهان بعد از کشور مصر هست و میزان تولید آن در سال ۵۶ از ۳۰۰ هزار تن به ۱ میلیون و ۲۳۰ هزار تن در سال ۹۶ رسیده است.

مقایسه میزان تولید گردو در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: هزار تن)

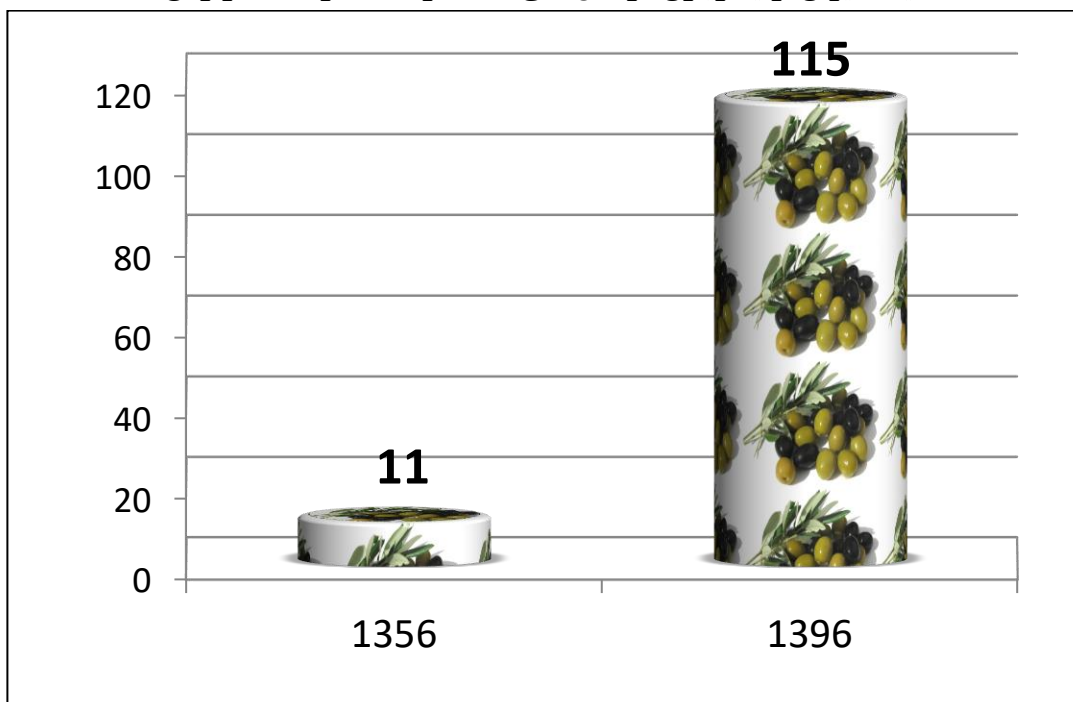
ایران از نظر سطح کشت باغات گردو مقام دوم و به لحاظ تولید مقام سوم جهان را در اختیار دارد. میزان تولید گردو در سال ۵۶ به میزان ۳ هزار تن بوده و در سال ۹۶ به میزان ۲۶۲ هزار تن رسیده است.

مقایسه میزان تولید بادام در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: هزار تن)

محصول بادام با توجه به دارا بودن ارزش غذایی بالا یکی از اقلام مهم صادراتی کشور است. چهارمحل و بختیاری یکی از مساعدترین مناطق برای کشت بادام به شمار می رود و با تولید بیشترین بادام در میان استان های تولیدکننده این محصول، پیشگام است. در سال ۵۶ در کشور تقریباً ۴/۵ هزار تن تولید داشتیم و در سال ۹۶ به میزان ۱۷۱ هزار تن تولید دست پیدا کردیم.

مقایسه میزان تولید زیتون در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۶ (واحد: هزار تن)

میزان تولید زیتون در سال ۵۶ تقریباً ۱۱ هزار تن بوده و در سال ۹۶ به ۱۱۵ هزار تن رسیده است. و بر اساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، استان زنجان بیشترین سهم را در سطح زیر کشت و تولید زیتون در کشور دارد. به منظور توسعه و احیاء زیتون در کشور از سال ۱۳۷۱ طرح اصلاح و توسعه باغات زیتون توسط معاونت باغبانی وزارت کشاورزی به مورد اجرا درآمد است.

□ کلام آخر

سرزمین ایران دارای مساحتی بالغ بر ۱۶۴ میلیون هکتار است که بیش از ۵۱ میلیون هکتار آن از اراضی خوب و با استعداد برای تولید محصولات کشاورزی است. تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی بدلیل سیاست‌های نادرست رژیم پهلوی، کشاورزی کشور با ورشکستگی روبرو بود بسیاری از محصولات استراتژیک کشاورزی نظیر گندم و برنج از خارج وارد می‌شد و کسری فزاینده مواد غذایی به تورم قیمت این مواد در داخل کشور منجر شده بود.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، علیرغم مشکلات بسیاری که کشور در سال‌های نخست با آن روبرو بود نظیر آشوب‌های گروه‌های ضد انقلاب، تحریم‌های اقتصادی ایران توسط غرب و نیز جنگ تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران، بخش کشاورزی همواره یکی از بخش‌های اقتصادی مورد توجه دولتمردان جمهوری اسلامی ایران بوده است به گونه‌ای که امروزه بالغ بر ۹۰ درصد از نیاز کشور به محصولات کشاورزی در داخل تامین می‌شود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و به دنبال تاکیدات بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی (ره)، مبنی بر ضرورت خودکفایی کشور در زمینه محصولات استراتژیک نظیر گندم، برنج و جو، حرکت‌های قابل توجهی در راستای تولید این محصولات صورت گرفته است.

خودکفایی در تولید محصولات اساسی زراعی همواره یکی از جهت‌گیری‌های اصلی توسعه بخش کشاورزی در راستای ارتقای امنیت غذایی است. تولید محصولات زراعی در سال‌های اخیر با وجود کاهش سطح زیر کشت بعضی

محصولات دارای عملکردی با روند افزایشی بوده است به دلیل بروز خشکسالی‌های متمادی طی چند سال اخیر تولیدات زراعی دستخوش تغییرات زیادی شده است.

البته وزارت جهاد کشاورزی در زمینه افزایش تولید و راندمان محصولات اساسی کشاورزی طرح‌های مختلفی را به طور مستمر و گسترده اجرا نمود، از جمله طرح محوری گندم، برنج و همچنین طرح خودکفایی گندم در سال‌های اخیر از طرح‌های اساسی و قابل توجه در حوزه زراعت بوده که موفقیت‌های چشمگیری نیز به دنبال داشته است. باتوجه به جداول بالا شاهد سیر صعودی تولیدات زراعی و درصد رشد آن طی ۴۰ سال گذشته می‌شویم و در نهایت ملاحظه می‌شود که کل تولیدات زراعی از رقم ۱۹ هزار و ۵۰۰ تن در سال ۱۳۵۶ به ۸۲ هزار و ۴۰۰ تن در سال ۱۳۹۶ رسیده و درصد رشد برابر ۴/۲ را مشاهده می‌کنیم.

